

УДК 340.12:316.624-053.6]:[311.312:343.3/.7-053.6](477+476+478)

ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА ДІТЕЙ – РЕФЛЕКСІЯ ПРАКТИКИ Й НАУКИ

Наталія МУРИНЕЦЬ,

аспірант кафедри теорії та філософії права
Навчально-наукового інституту права та психології
Національного університету «Львівська політехніка»

SUMMARY

This article focuses on coverage of one of the problems of our time – deviant child behavior (deviant behavior in the child understand the kind of deviant (who endowed negative in relation to Society) human behavior, a special feature of which is the subject of behavior – the child – a person under 18 years old) : philosophical and legal analysis, in our opinion, the key of its forms – crime, and comparison of crime in Ukraine, Belarus and Moldova (compared to the proportion of persons who have committed crimes against the total permanent population of Ukraine, Moldova and Belarus, respectively, and compared the quantity (in percentage) minor Ukraine, Moldova and Belarus who have committed crimes, the total juvenile population of Ukraine, Moldova and Belarus respectively).

Key words: child behavior deviant, deviant behavior, deviant behavior of the child, state of crime, crime statistics, crime, crimes, philosophy of law.

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена висвітленню однієї з проблем сучасності – девіантної поведінки дитини (під девіантною поведінкою дитини розуміємо різновид девіантної (із негативним характером для суспільства) поведінки людини, особливістю якого є спеціальний суб'єкт поведінки – дитина – особистість віком до 18 років): філософсько-правовому аналізу ключової, на нашу думку, її форми – злочинності, і порівнянню стану злочинності України, Білорусії та Молдови (порівнянню питомої ваги всіх осіб, котрі вчинили злочини, від загальної кількості постійного населення України, Молдови та Білорусії відповідно, а також порівнянню кількості (у процентному відношенні) неповнолітніх України, Молдови та Білорусії, котрі вчинили злочини, від загальної кількості неповнолітнього населення України, Молдови та Білорусії, відповідно).

Ключові слова: дитина, поведінка, девіантність, девіантна поведінка, девіантна поведінка дитини, стан злочинності, злочинність, статистика, злочини, види злочинів, філософія права.

Постановка проблеми. Досліджуючи девіантну поведінку дитини, ми звернули увагу на те, що явище девіантної поведінки з часу виникнення суспільства завжди було небезпечним для соціальної стабільності, так як уважалась небажаним явищем, а суспільство, у свою чергу, через свої інститути намагалось запобігати такій поведінці й по можливості не допускати її. Девіантна поведінка була предметом дослідження багатьох учених: філософів, медиків, юристів, психологів, біологів. Між тим, девіантність і розвиток девіантологічної теорії в нашій країні мають свої особливості. По-перше, багато десятиліть за часів радянської влади проблеми соціальних девіацій – злочинність, наркоманія, самогубства, проституція тощо – ретельно замовчувалися. Злочинність постійно «скорочувалась», з пияцтвом «боролась», а самогубства, наркоманія, проституція були «невластиві радянському народові», про них досить рідко згадували лише в рубриках «їхні звичаї» (маючи на увазі «капіталістичні» країни). По-друге, ідеологічно допустимі офіційні пояснення девіантних виявів зводилися до «пережитків капіталізму» і «впливу капіталістичного оточення» (не йдеться про ті винятки, «відхилення» від офіціозу, що стали проникати в тогочасну науку, починаючи з хрущовської «відлиги»). По-третє, надзвичайно жорстка цензура в колишньому СРСР, «боротьба з буржуазною ідеологією» і «псевдонауками» призвели до ігнорування міжнародних наукових зв'язків та можливостей доступу до зарубіжної літератури. Тогочасні суспільні науки, зокрема соціологія, кримінологія, наркологія, сексологія, суїцидологія, фактично випали зі світового наукового процесу. По-четверте, як наслідок, соціологія девіантності й соціального контролю, що почала формуватися в колишньому СРСР на початку 70-х рр. минулого століття, представлена незначною

кількістю імен і праць, порівняно з іншими країнами. Так, лише наприкінці 1980-х рр. було опубліковано лише одну монографію [1] (щоправда, двома виданнями) й один навчальний посібник [2], присвячені соціології девіантності. Можливо, саме тому девіантні форми поведінки дитини в наш час не тільки швидко поширюються, а й набувають особливих рис, незвичних і навіть загрозливих для суспільства; а девіантна поведінка дитини є однією з проблем сучасності.

Актуальність теми. Значний внесок у дослідження проблеми девіантності неповнолітніх, зокрема правопорушень, зробили В. Татенко, Т. Малихіна, В. Медведєв, В. Оржеховська, О. Дідик, І. Зверєва, А. Капська, В. Синьов та інші; питання психологічної діагностики схильності до девіантної й делінквентної поведінки, а також психологічної корекції делінквентності досліджували Р. Благуца, О. Ляц, Л. Казміренко, М. Костицький та інші; у працях юристів і психологів (Ю. Антонян, І. Васильківська, О. Джуца, А. Міллер, Г. Міньковський, П. Михайленко, П. Пастухов та інші) визначено науково-теоретичні засади дослідження делінквентної поведінки неповнолітніх.

Мета статті – вивчення девіантної поведінки дитини методом рефлексії практики й науки; аналіз ключової, на нашу думку, її форми – злочинності – методом порівняння стану злочинності на території України, Білорусії та Молдови.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під девіантною (з відхиленнями) розуміють поведінку, яка порушує загальноприйняті в конкретному соціумі норми і правила [3, с. 348]; вона визначається як система дій і вчинків людей, соціальних груп, що суперечать соціальним нормам або визнаним у суспільстві шаблонам і стандартам поведінки. Сутність девіантної поведінки полягає в

тому, що людина не дотримується вимог соціальної норми, вибирає відмінний від вимог норми варіант поведінки в тій чи іншій ситуації, що зумовлює порушення міри взаємодії особистості й суспільства, групи та суспільства, особистості й групи. В основі відхилення у поведінці переважно лежить конфлікт інтересів, цінностей, розбіжність потреб, деформація засобів їх задоволення, помилки виховання, життєві невдачі та прорахунки [4, с. 201]. На думку А. Коена, девіантна поведінка – це «така поведінка, яка йде в розріз із інституціоналізованими очікуваннями, тобто з очікуваннями, що розділяються й визнаються законними всередині соціальної системи» [5, с. 520–521]. І. Гуд вважає, що девіантність – це «поведінка, яку деякі люди в суспільстві знаходять образливою (неприйнятною) і яка викликає – або може викликати у випадку виявлення – несхвалення, покарання або ворожого стосовно суб'єктів такої поведінки» [6, с. 17]. Девіантною називають поведінку, яка не відповідає нормам і ролям. При цьому одні дослідники як точку відліку («норму») використовують очікування (експектації) відповідної поведінки, а інші – еталони, зразки поведінки [7, с. 3]. Деякі вважають, що девіантними можуть бути не лише дії, а й ідеї, погляди [8, с. 2]. Девіантну поведінку нерідко пов'язують із реакцією суспільства на неї, тоді визначають девіацію як «відхилення від групової норми, котре тягне за собою ізоляцію, лікування, позбавлення волі або інше покарання порушника» [9, с. 203]. Також під девіантністю прийнято розуміти «відмінність від норм або від допустимих, прийнятних стандартів суспільства», «певну поведінку або фізичний вияв, який викликає осуд і засуджується суспільством, оскільки відхиляється від норм і очікувань соціальної групи» [10]. На нашу думку, під девіантною поведінкою дитини варто розуміти різновид девіантної поведінки людини, особливістю якого є спеціальний суб'єкт поведінки – дитина – особистість віком до 18 років.

Видами девіантної поведінки називають злочинність, алкоголізм, наркоманію, суїцид, проституцію, сексуальну девіацію [11]. Низка вчених схиляється до думки, що видами є лише наркоманія, проституція, алкоголізм, злочинність, тобто встановлюють вичерпний перелік. На нашу думку, це не зовсім правильно, оскільки час не стоїть на місці, і той перелік, який сьогодні є повним і вичерпним, завтра буде не актуальним, неправильним, а перелік, який можна було б доповнити в будь-який момент, буде актуальним і правильним завжди. Перш ніж перераховувати ті явища, вияв яких називають девіантною поведінкою, варто визначити різницю між видами та формами. Вид – група явищ, занять, що виділяється за спільними ознаками [12, с. 163]; різновид у ряді явищ, предметів [13, с. 81]. Під видами розуміють, на нашу думку, те, яким є те чи інше явище, різновиди. Форма – це зовнішній вигляд, обрис предмета [13, с. 305], тобто форма – це зовнішній вияв, те, в чому виявляється те чи інше явище. Наприклад, видами юридичної відповідальності є кримінальна, цивільна, дисциплінарна відповідальності, а формами кримінальної відповідальності є довічне позбавлення волі, обмеження волі тощо. На нашу думку, видами девіантної поведінки варто вважати девіантну поведінку дитини, девіантну поведінку молоді та девіантну поведінку зрілої особистості. Такий поділ ми зробили спираючись на умовний поділ усього життя людини на певні етапи, оскільки вважаємо, що особи у віці до 18 років – індивіди, котрі не мають повної самостійності, незалежності, мають неповну дієздатність; індивіди у віці від 18 до 25 років – це особи, котрі здобувають навички майбутніх професій, можливо, працюють, є самостійними, мають повну дієздатність, але ще не є повністю дорослими, оскільки десь у глибині душі хочуть спробувати всього в цьому земному житті,

не думаючи про наслідки, про майбутнє. Як показують соціологічні дослідження, переступивши умовну межу 25-річчя, індивід починає замислюватись над майбутнім, працює за омріяною професією, думає над створенням сім'ї чи вже створив її. Хочемо наголосити на тому, що поділ життя на періоди є умовним, так само як і визначення віку, який характеризує конкретні періоди, є умовним, тому що кожна людина індивідуальна. Саме тому під девіантною поведінкою дитини, на нашу думку, варто розуміти різновид девіантної поведінки людини, особливістю якого є спеціальний суб'єкт поведінки – дитина – особистість віком до 18 років.

Формами девіантної поведінки людини є алкоголізм, наркоманія, проституція, злочинність і низка інших. Ключовою формою вважаємо злочинність, мотивуючи це тим, що із цією формою, як нам видається, пов'язані всі інші: багато зареєстрованих злочинів, скоєних у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння; суїцид є свого роду уникненням відповідальності за щось скоєне чи через когось шляхом самовбивства, яке щодо нашого творця – Бога – є злочином. Під поняттям злочинності прийнято вчинення злочинів за певний проміжок часу на конкретній території. На думку М. Михайловського, злочин є найбільш характерним, беззаперечним і для всіх обов'язковим симптомом суспільного безладу чи незадоволення [15, с. 456]. Злочинність неповнолітніх є недоліком на шляху розвитку будь-якої держави, вона призводить до появи злочинців-рецидивістів, у яких із дитинства сформовані стійкі антисуспільні установки [16, с. 338].

Уже не одне тисячоліття філософи та правоохоронці, політики й лікарі, представники багатьох інших професій ставлять, але не спроможні вичерпно відповісти, по суті, на традиційне запитання: «Чому людина скоює злочин? Як боротись зі злочинністю взагалі?». Але можна поставити запитання й інакше: «Чи існувало суспільство, у якому не було б злочинності в тій чи іншій мінливій формі, чи є злочинність, урешті-решт, своєрідною нормою людської цивілізації?» [14, с. 163]. Шукаючи відповіді на вищевикладені запитання, зокрема на питання: «Чи існувало суспільство, у якому не було б злочинності?», вирішили порівняти стан злочинності на території України й територіях сусідніх держав – Молдові та Білорусії. Порівнюючи стан злочинності, зрозуміли, що не лише на території України актуальною є проблема злочинності, зокрема неповнолітніх. Уважаємо за доцільне показати схематично криву злочинності в Україні, Молдові та Білорусії за період 2005–2014 рр. (рис. 1).

В основу кривої покладено питому вагу всіх осіб, котрі вчинили злочини, від загальної кількості постійного населення України, Молдови, Білорусії, відповідно, за конкретний проміжок часу з розбивкою по роках. Вираховували питому вагу за формулою, опираючись на відповідні статистичні дані України [17] (таблиця 1), Молдови [18] (таблиця 2) та Білорусії [19] (таблиця 3).

Питома вага осіб за 2014 р. = (кількість виявлених осіб, які вчинили злочини протягом 2014 року, × 100) : загальна кількість постійного населення станом на 01 січня 2015 р. = 1 766 500 : 3 555 200 = 0,50%.

За аналогічною формулою вираховуємо відсоток неповнолітніх України, Молдови та Білорусії, котрі вчинили злочини, від загальної кількості неповнолітнього населення України, Молдови та Білорусії, відповідно.

На жаль, по території України, починаючи з 2012 р. – з часу набрання чинності нового Кримінального процесуального кодексу України, під час формування статистичних даних Генеральна прокуратура України (звіт форми № 1) не відображає інформації про кількість виявлених осіб, які вчинили злочини, що, у свою чергу, унеможливорює ви-

рахування питомої ваги та порівняння її з даними сусідніх держав.

Як бачимо, на території Білорусії зменшилась питома вага осіб, котрі вчинили злочини, чого не скажеш про стан злочинності на території Молдови – бачимо збільшення. Майже стабільною за період з 2004 р. по 2012 р. на території України є питома вага осіб, котрі вчинили злочини, до загального населення. Щодо питомої ваги неповнолітніх, котрі вчинили злочини, до всього неповнолітнього населення країни, то на території Молдови й України відсоток зменшився. Дослідити цей показник злочинності на території Білорусії, на жаль, не виявилось можливим. Із вищенаведених статистичних даних можемо зробити висновок, що зменшення питомої ваги неповнолітніх, котрі вчинили

злочини, забезпечено збільшенням питомої ваги всього населення, яке вчинило злочини, тобто неповнолітні правопорушники підросли. І це, на нашу думку, лише погіршує становище. Проаналізувавши статистичні дані трьох держав, розуміємо, що в кожній наявна проблема злочинності, кожна по-своєму з урахуванням свого історичного минулого протидіє злочинності на своїй території. Зосередимо увагу на злочинності неповнолітніх України.

Незважаючи на вжиті заходи, кримінальна ситуація в Україні впродовж кількох останніх років залишається складною. Злочинність стає одним із головних факторів дестабілізації, масштаби якої становлять реальну загрозу процесу утвердження державності, успішному здійсненню соціально-економічних реформ [20, с. 179]. Підтримуємо думку В. Корольчук про те, що злочинність неповнолітніх – це серйозна проблема, оскільки суб'єктами вчинення злочинів є неповнолітні – по суті, діти, які лише починають своє доросле життя [21, с. 176].

Називаючи статистичні дані злочинності на території України, дотримуємось думки, що не варто забувати про латентні злочини, тому правильним уважатимемо вживати термін «зареєстрована кількість злочинів», а не «кількість скоєних злочинів». Аналізуючи зареєстровану кількість злочинів, скоєних неповнолітніми чи за їх участю за період з 2005 р. по 2014 р. і дев'ять місяців 2015 р. (окрім 12 місяців 2012 р., оскільки до 20.11.2012 статистичні дані злочинності на території України формувало Міністерство внутрішніх справ України [22], а у зв'язку з набранням чинності 20.11.2012 нового Кримінально-процесуального кодексу України від 13 квітня 2012 р. й створенням і веденням Єдиного реєстру досудових розслідувань розпорядником статистики на території України з 20.11.2012 є Генеральна прокуратура України [23]) на території України, установлено, що в процентному відношенні до загальної кількості скоєних злочинів спостерігається зниження кількості скоєних злочинів неповнолітніми чи за їх участю (таблиця 4), що схематично зображено на рис. 2.

Із кожним роком усе більше протиправних дій неповнолітніх підпадають під кваліфікацію (залежно від ступеня тяжкості) особливо тяжких і тяжких злочинів, тоді як загальна кількість злочинів, скоєних неповнолітніми чи за їх участю (у процентному відношенні від загальної кількості скоєних правопорушень) зменшується (таблиця 5). На нашу думку, це свідчить про «професійність» неповнолітніх, про упущення в минулому належного контролю за здійсненням

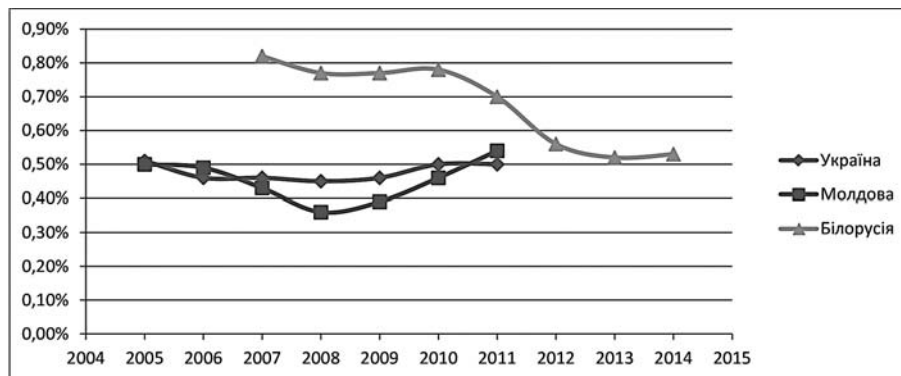

Рис. 1. Крива злочинності в Україні, Молдові та Білорусії за період 2005–2014 рр.

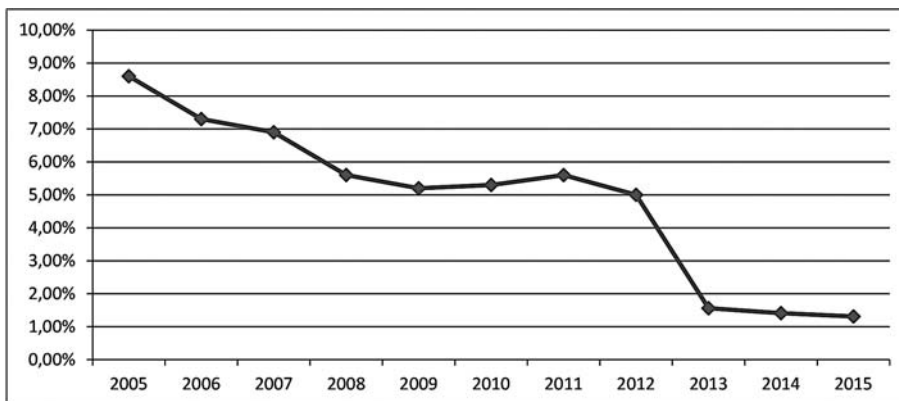

Рис. 2. Кількості скоєних злочинів неповнолітніми чи за їх участю

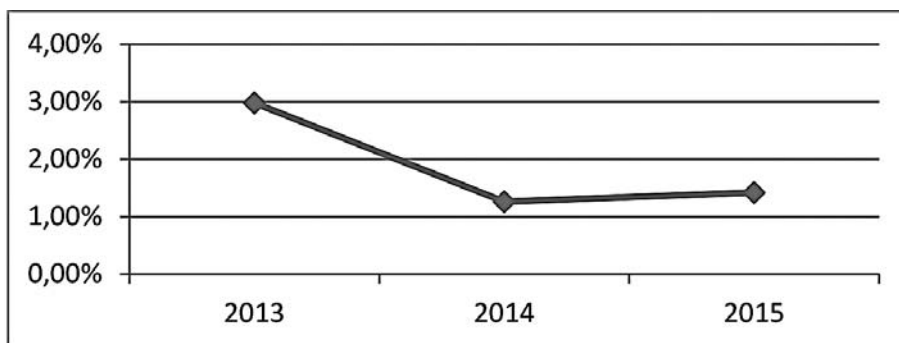

Рис. 3. Кількість злочинів (у процентному відношенні), яким запобігли на стадії готування замаху

якісної профілактичної роботи серед неповнолітніх. Так, протягом 2013 р. на території України запобігли на стадії готування замаху 262 злочинам (2,98% від усіх злочинів, скоєних неповнолітніми чи за їх участю), протягом 2014 р. – 94 (1,26%), 2015 р. – 80 (1,42%), що схематично зображено на рис. 3.

Проаналізувавши місце вчинення злочинів неповнолітніми, ми встановили, що кількість злочинів, скоєних неповнолітніми чи за їх участю, у містах і селищах місцевого типу зменшилась (2013 р. – 71,09%, 2014 р. – 69,04%, 9 місяців 2015 р. – 64,58%), у сільській місцевості – збільшилась (2013 р. – 27,02%, 2014 р. – 28,92%, 9 місяців 2015 р. – 33,36%), за межами населених пунктів – стабільно невисока (2013 р. – 0,64%, 2014 р. – 0,59%, 9 місяців 2015 р. – 0,69%), у громадських місцях – зменшилась (2013 р. –

28,20%, 2014 р. – 28,18%, 9 місяців 2015 р. – 21,28%) (таблиця 6).

Щодо окремих видів злочинів, то протягом 9 місяців 2015 р. на території України вчинено 38 діянь, які підпадають під кваліфікацію ст. 113 Кримінального кодексу України «Диверсія», одне з яких скоєно неповнолітніми чи за їх участю. Зменшилась кількість злочинів, скоєних неповнолітніми чи за їх участю, проти життя і здоров'я особи, проти волі, честі й гідності особи, у сфері господарської діяльності, проти громадського порядку та моральності, проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування й об'єднань громадян, у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем і комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку, у сфері службової діяльності й професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних

Таблиця 1

Україна	Виявлено осіб, які вчинили злочини	Населення України	Неповнолітні, які вчинили злочини	Населення України – неповнолітні
2005 рік	237 187	46 749 200	22 767	8 802 000
Питома вага, %	0,51%		0,26%	
2006 рік	214 507	46 465 700	16 966	8 536 100
Питома вага, %	0,46%	0,20%		
2007 рік	214 093	46 192 300	15 572	8 325 700
Питома вага, %	0,46%	0,19%		
2008 рік	207 740	45 963 400	13 541	8 186 300
Питома вага, %	0,45%	0,17%		
2009 рік	212 090	45 782 600	12 956	8 081 100
Питома вага, %	0,46%		0,16%	
2010 рік	226 385	45 598 200	13 950	8 003 300
Питома вага, %	0,50%	0,17%		
2011 рік	225 517	45 453 300	13 654	7 971 600
Питома вага, %	0,50%		0,17%	

Таблиця 2

Республіка Молдова	Виявлено осіб, які вчинили злочини	Населення країни	Неповнолітні, які вчинили злочини	Населення країни – неповнолітні
2005 рік	17 878	3 589 300	2 572	859 750
Питома вага, %	0,50%		0,30%	
2006 рік	17 372	3 581 100	2 087	846 150
Питома вага, %	0,49%	0,25%		
2007 рік	15 301	3 572 700	1 770	814 496
Питома вага, %	0,43%	0,22%		
2008 рік	12 904	3 567 500	1 502	787 006
Питома вага, %	0,36%	0,19%		
2009 рік	14 070	3 563 700	1 143	764 886
Питома вага, %	0,39%		0,15%	
2010 рік	16 575	3 560 400	1 358	745 606
Питома вага, %	0,46%	0,18%		
2011 рік	19 053	3 559 500	1 262	727 171
Питома вага, %	0,54%	0,17%		
2012 рік	20 741	3 559 500	1 468	712 096
Питома вага, %	0,58%	0,21%		
2013 рік	16 017	3 557 600	1 142	699 849
Питома вага, %	0,45%		0,16%	
2014 рік	17 665	3 555 200	1 166	690 916
Питома вага, %	0,50%		0,17%	

послуг. Коливається відсоток скоєних злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканності, проти довкілля, проти безпеки руху й експлуатації транспорту, у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення, проти правосуддя. Збільшилась кількість учинених злочинів проти основ національної безпеки, проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини та громадянина, проти власності, проти громадської безпеки, у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів,

забезпечення призову й мобілізації. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини), проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку і проти безпеки виробництва протягом 2013–2015 р. (9 місяців 2015 р.) неповнолітніми чи за їх участю на території України не вчинялись (таблиця 7). Аналіз статистичних даних зареєстрованих злочинів (мова йде про стан злочинності на території України) показує, що протягом трьох років у діях неповнолітніх правопорушників простежується корисливий мотив, учинення дій за попередньою змовою групою

Таблиця 3

Республіка Білорусія	Виявлено осіб, які вчинили злочини	Населення країни, тис. осіб
2007 рік	77 800	9 542 000
Питома вага, %	0,82%	
2008 рік	72 900	9 514 000
Питома вага, %	0,77%	
2009 рік	73 300	9 500 000
Питома вага, %	0,77%	
2010 рік	74 100	9 481 000
Питома вага, %	0,78%	
2011 рік	66 300	9 465 000
Питома вага, %	0,70%	
2012	53 000	9 464 000
Питома вага, %	0,56%	
2013	49 800	9 468 000
Питома вага, %	0,52%	
2014	49 900	9 481 000
Питома вага, %	0,53%	

Таблиця 4

Календарний рік	Зареєстрована кількість злочинів, скоєних неповнолітніми чи за їх участю	Питома вага (%)
2005	26 147	8,6
2006	19 639	7,3
2007	18 755	6,9
2008	15 707	5,6
2009	15 445	5,2
2010	17 342	5,3
2011	17 846	5,6
2012 (10 місяців)	13 383	5,0
2013	8 781	1,56
2014	7 467	1,41
2015 (9 місяців)	5 626	1,31

Таблиця 5

Календарний рік	2013		2014		2015 (9 місяців)	
Учинено неповнолітніми чи за їх участю	Зареєстровано кримінальних правопорушень	Питома вага, %	Зареєстровано кримінальних правопорушень	Питома вага, %	Зареєстровано кримінальних правопорушень	Питома вага, %
Усього кримінальних правопорушень	8 781		7 467		5 626	
особливо тяжких злочинів	129	1,47	89	1,19	97	1,72
тяжких злочинів	3 780	43,05	3 304	44,24	2 679	47,62
злочинів середньої тяжкості	3 967	45,18	3 440	46,07	2 411	42,85
злочинів невеликої тяжкості	905	10,31	634	8,49	439	7,80

Таблиця 6

Календарний рік	Кримінальні правопорушення вчинено	Кількість	Питома вага, %
2013	у містах і селищах міського типу	6 242	71,09 %
	у сільській місцевості	2 373	27,02%
	за межами населених пунктів	56	0,64%
	у громадських місцях	2 476	28,20%
2014	у містах і селищах міського типу	5 155	69,04%
	у сільській місцевості	2 160	28,92%
	за межами населених пунктів	44	0,59%
	у громадських місцях	2 104	28,18%
2015 (9 місяців)	у містах і селищах міського типу	3 633	64,58%
	у сільській місцевості	1 877	33,36%
	за межами населених пунктів	39	0,69%
	у громадських місцях	1 197	21,28%

осіб і рецидив. Із кожним роком усе більше протиправних дій неповнолітніх підпадають під кваліфікацію (залежно від ступеня тяжкості) особливо тяжких і тяжких злочинів, тоді як загальна кількість злочинів, скоєних неповнолітніми чи за їх участю (у процентному відношенні від загальної кількості скоєних правопорушень), зменшується.

Висновки. Підтримуючи думку Н. Семчук, можемо констатувати, що молодіжна злочинність потребує підвищеної уваги суспільства, адже йдеться про злочинну поведінку осіб, які перебувають на стадії формування особистості. Разом із тим несформованість емоційної сфери зумовлює більшу чутливість до заходів протидії злочинності. Злочинність серед неповнолітніх є «резервом» дорослої злочинності, а

організація та проведення ефективної політики, спрямованої на протидію злочинності неповнолітніх, забезпечує зниження злочинності дорослих осіб [24, с. 120]. Проаналізувавши статистичні дані злочинності як на території України, так і на території сусідніх держав, зрозуміли, що зменшення питомої ваги неповнолітніх, котрі вчинили злочини, забезпечено збільшенням питомої ваги всього населення, яке вчинило злочини, тобто неповнолітні правопорушники підросли. І це, на нашу думку, лише погіршує становище, свідчить про те, що девіантна поведінка дитини, зокрема у формі злочинності, є для суспільства неабиякою проблемою сучасності й вимагає рішучих кроків як законодавчих органів, так і кожного члена суспільства.

Таблиця 7

Розділи Кримінального кодексу України	2013 рік		2014 рік		2015 рік (9 місяців)	
	Кількість	Питома вага	Кількість	Питома вага	Кількість	Питома вага
Злочини проти основ національної безпеки України	0	0	0	0	1	0,02%
Злочини проти життя і здоров'я особи	758	8,63%	584	7,82%	363	6,45%
Злочини проти волі, честі й гідності особи	6	0,07%	0	0	2	0,04%
Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканності особи	45	0,51%	18	0,24%	24	0,43%
Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини та громадянина	20	0,23%	24	0,32%	17	0,30%
Злочини проти власності	6 366	72,50%	5 531	74,07%	4 352	77,36%
Злочини у сфері господарської діяльності	5	0,06%	4	0,05%	2	0,04%
Злочини проти довкілля	12	0,14%	15	0,21%	10	0,18%
Злочини проти громадської безпеки	61	0,69%	62	0,83%	66	1,17%
Злочини проти безпеки виробництва	0	0	0	0	0	0
Злочини проти безпеки руху й експлуатації транспорту	739	8,42%	696	9,32%	416	7,39%
Злочини проти громадського порядку та моральності	269	3,06%	202	2,71%	115	2,04%
Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення	383	4,36%	265	3,55%	203	3,61%
Злочини у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову й мобілізації	1	0,01%	0	0	1	0,02%
Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян	84	0,96%	54	0,72%	36	0,64%
Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем і комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку	3	0,03%	0	0	0	0
Злочини у сфері службової діяльності й професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг	1	0,01%	1	0,01%	0	0
Злочини проти правосуддя	28	0,32%	11	0,15%	18	0,32%
Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини)	0	0	0	0	0	0
Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку	0	0	0	0	0	0

Список використаної літератури:

1. Кудрявцев В.Н. Социальные отклонения: Введение в общую теорию / В.Н. Кудрявцев, Ю.В. Кудрявцев, В.С. Нерсесянц. – М. : Юридическая литература, 1984. – 320 с.
2. Гишинский Я. Социология девиантного (отклоняющегося) поведения : [учебное пособие] / Я. Гишинский, В. Афанасьев. – СПб., 1993. – 256 с.
3. Гарасимів Т.З. Девиантна поведінка як форма соціального відхилення / Т.З. Гарасимів // Науковий вісник ЛьвДУВС. Серія «Юридична». – 2006. – № 3.
4. Гресько Т.В. Соціально-педагогічні заходи у напрямі профілактики девиантної поведінки серед дітей та молоді / Т.В. Гресько // Правова свідомість молоді в умовах розбудови правової демократичної держави : матеріали IV Всеукраїнської курсантсько-студентської конференції 22 квітня 2010 р. – Івано-Франківськ, 2010. – С. 201–205.
5. Коэн А. Исследование проблем социальной дезорганизации и отклоняющегося поведения / А. Коэн // Социология сегодня. – М., 1965. – С. 520–521.
6. Goode E. Deviant Behavior / E. Goode ; Second Edition. – New Jersey : Englewood Cliffs, 1984. – P. 17.
7. Palmer S. Deviant Behavior: Patterns, Source and Control / S. Palmer, J. Humphery. – NY L., 1990. – P. 3.
8. Higgins P. Understanding Deviance / P. Higgins, R. Butler. – McGraw-Hill Book Company, 1982. – P. 8.
9. Смелзер Н. Социология / Н. Смелзер. – М., 1994. – С. 203.
10. McCaghy Ch. Deviant Behavior: Crime, Conflict, and Interest Groups / Ch. McCaghy, T. Carpon ; Third edition. – Macmillan College Publishing Company, Inc., 1994. – P. 2.; McCaghy Ch. Deviant Behavior: Crime, Conflict, and Interest Groups / Ch. McCaghy, T. Carpon, J. Jamicson ; Fifth Edition. – Allyn and Bacon, 2000. – P. 4.
11. Бенько Л. Нормативна і девиантна поведінка особистості в умовах соціалізації / Л. Бенько [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=6&n=62&c=1371>ю.
12. Словник синонімів української мови : в 2 т. / [А.А. Бурячок, Г.М. Гнатюк, С.І. Головашук та інші]. – К. : Наук. думка, 1999–2000. – Т. 1. – 1999. – 1026 с.
13. Короткий тлумачний словник української мови: Близько 6750 слів / під ред. Д.Г. Гринчишина. – 2-ге вид, перероб. і допов. – К. : Рад. шк., 1988. – 320 с.
14. Гарасимів Т.З. Необхідність дослідження проблеми девиантної поведінки особи через призму філософсько-правової науки / Т.З. Гарасимів // Державотворення та право творення в Україні; проблеми та перспективи. – 29.08.2008. – С. 161–164.
15. Кельман М.С. Загальна теорія держави та права : [підручник] / М.С. Кельман, О.Г. Мурашин, Н.М. Хома. – 2-ге вид., стереот. – Львів : Новий Світ-2000, 2005. – 584 с.
16. Матросов С.П. Роль державних органів у попередженні злочинності неповнолітніх / С.П. Матросов // Боротьба з правопорушеннями у молодіжному середовищі: вітчизняний та міжнародний досвід : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Донецьк, 02.06.2010 р.). – Донецьк, 2010. – С. 338.
17. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
18. Офіційний сайт статистики республіки Молдова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://statbank.statistica.md/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>.
19. Національний статистичний комітет республіки Білорусія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/otrasli-statistiki/naselenie/pravonarusheniya/godovye-dannye_7/prestupnost-v-respublike-belarus/.
20. Охріменко І.М. Утягнення неповнолітніх у злочинну діяльність: психологічні детермінанти / І.М. Охріменко, Н.В. Лигун // Юридична психологія. – 2015. – № 1. – С. 179–188.
21. Корольчук В.В. Актуальні проблеми запобігання злочинам неповнолітніх / В.В. Корольчук // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2013. – № 1. – С. 176–182.
22. Статистичні дані злочинності на території України Департаменту інформаційно-аналітичного забезпечення України за період з 2005 року по 2012 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/813157>.
23. Генеральна прокуратура України (статистичні дані за період з 2013 р. по 2015 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gp.gov.ua/ua/stat.html>.
24. Семчук Н.О. Характеристика втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність: порівняльно-правове дослідження / Н.О. Семчук // Юридичний вісник. – 2010. – № 17. – С. 120–123.